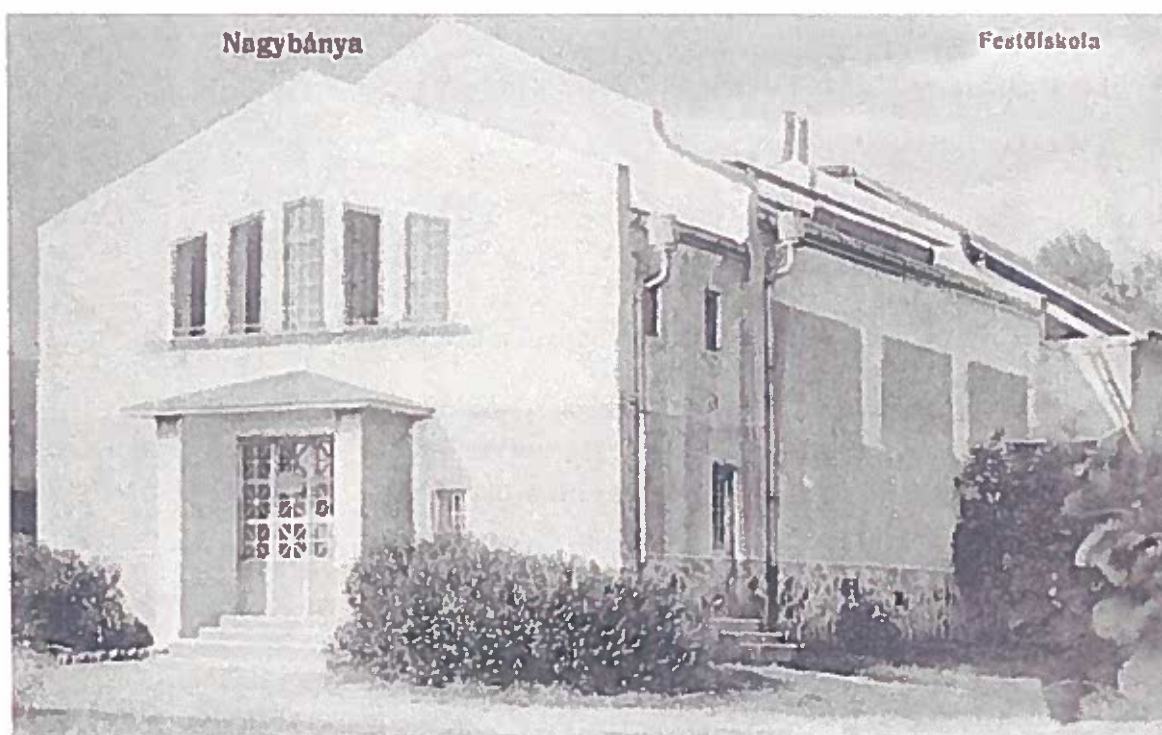

2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat

a nagybányai művésztelep és festőiskola

Magyar Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Muhi Sándor

Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége

2016. június 2.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó szervezet neve: **Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége, Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság**
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
 - A javaslatot benyújtó személy: **Hegedüs Csilla – az EMÉB elnöke**
 - Levelezési cím: **400428 Aron Densușianu u. 6./A sz., Kolozsvár, Kolozs megye, Románia**
 - Telefonszám: **+40 720 072 061, +40 264 441 425**
 - E-mail cím: **emeb@rmdsz.ro**

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **A nagybányai művésztelep, festőiskola**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 - ☐ agrár- és élelmiszergazdaság ☐ egészség és életmód ☐ épített környezet
 - ☐ ipari és műszaki megoldások ☒ **kulturális örökség** ☐ sport
 - ☐ természeti környezet ☐ turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése: **Erdélyi Nemzettrész Értéktár**
4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A nagybányai festőiskola a modern magyar festészetet elindító mozgalom, mely az 1896-ban a nagybányai művésztelepen bontakozott ki, majd csak a második világháború vetett véget működésének. A művésztelep 1902-től szabad iskolává alakult, ahol az új magyar festőgeneráció majd minden jelentős alakja megfordult. Az iskola fő érdeme, hogy a naturalizmus és a plein air festészet eredményeit meghonosította. A korai időszakban a nagybányai stílus egyik legmeghatározóbb egyénisége Ferenczy Károly volt. Alapítói: Hollósy Simon, Réti István, Ferenczy Károly, Thorma János, Iványi-Grünwald Béla.

A nagybányai iskola a 20. század első felében mindvégig nagy hatással volt a hazai festőművészekre, hatása érvényesült a MIÉNK, a Nyolcak, a Szinyei Merse Pál Társaság, a KUT, az alföldi festők, de még a szentendrei iskola, a miskolci művésztelep festőinél is, át meg áthatotta a magyar festőművészetet, ez volt az első festőiskola, melynek munkásságát a magyar közönség keblére ölelte s tisztelte.

Forrás: Wikipédia

A nagybányaiakat sokáig csak tájképfestőként tartották számon. Az utóbbi évek kutatásai és kiállításai bebizonyították, hogy Nagybányán valamennyi műfajban születtek remekművek. Ma már nem kétséges, hogy a nagybányai festészet a maga újító mivoltában is a nagy festői hagyomány egy fejezete. De van Nagybányának még egy, manapság ritkábban emlegetett tanulsága, az, amit a nagybányai festők kortársa, barátja, szemléletük elméleti megalapozója, Lyka Károly „a felelősség elvének” nevezett. 1930-ban, visszaemlékezvén a közös indulásra, írta: „A művészet kifejezés. Aki nem szereli fel magát annak eszközeivel, nem lehet művész. S aki nem szereli fel magát tökéletesen, az nem lehet nagy művész. A nagybányaiak elméjében így formálódott ki a felelősség elve. Valóban lenézték azokat, akik nem fáradtak vas-eréllyel a kifejezőeszközök birtokbavételéért. Erkölcsi posztulátummá vált tehát a művészi tudás lehető legteljesebb megszerzése. Ez volt az ő nevelési és nevelkedési módjuk. Egy sor mesterművön kívül ezt hagyták utódaiknak örökségképpen.”

Forrás: <http://www.nagybanya-art.ro/main.php?l=hu&m=2&sm=3>

5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

Az a fentiekből és a rendelkezésre álló hatalmas könyvészeti anyagból (amelynek magától értetődően csak kis hányadát tartalmazza ez a javaslat) is egyértelműen kitűnik, hogy kiemelkedő, és nemcsak a térség, hanem határokon is átívelő jelentőségű, máig ható, a köztudatban folyamatosan jelenlévő olyan kulturális örökségről van szó, amellyel nemzetiségi hovatartozástól, kulturális érdeklődési körtől függetlenül máig büszkélkedhetünk. Azon hosszasan lehetne vitatkozni, hogy kié, hová tartozó ez a térségünkben egyedülálló jelentőségű kulturális mozgalom, az viszont nem lehet vita tárgya, hogy a jelenség központja, legfontosabb eseményeinek, az új irányzatok megjelenésének, kibontakozásának színhelye mindvégig az a máramarosi kisváros, Nagybánya volt, amely ma is a tágabb értelemben vett Erdélyhez tartozik.

A nagybányai művésztelep és festőiskola 2015. december 10. óta, az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság döntése értelmében az Erdélyi Magyar Értéktár részét képezi.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Murádin Jenő

1981 A Ferenczy művészcsalád Erdélyben. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

1994 Nagybánya – A festőtelep művészei. Miskolc.

Honlapok

https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagyb%C3%A1nyai_m%C5%B1v%C3%A9sztelep

<http://www.hung-art.hu/vezetes/nagybany/>

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/muveszettortenet-11-evfolyam/realista-es-plein-air-torekvesek-a-19>

<http://artportal.hu/lexikon/klasszikusok/nagybanyai-muvesztelep>

<http://mek.oszk.hu/07300/07389/07389.pdf>

http://mult-kor.hu/20120208_150_eve_szuletett_a_nagybanyai_muvesztelep_vezeralakja

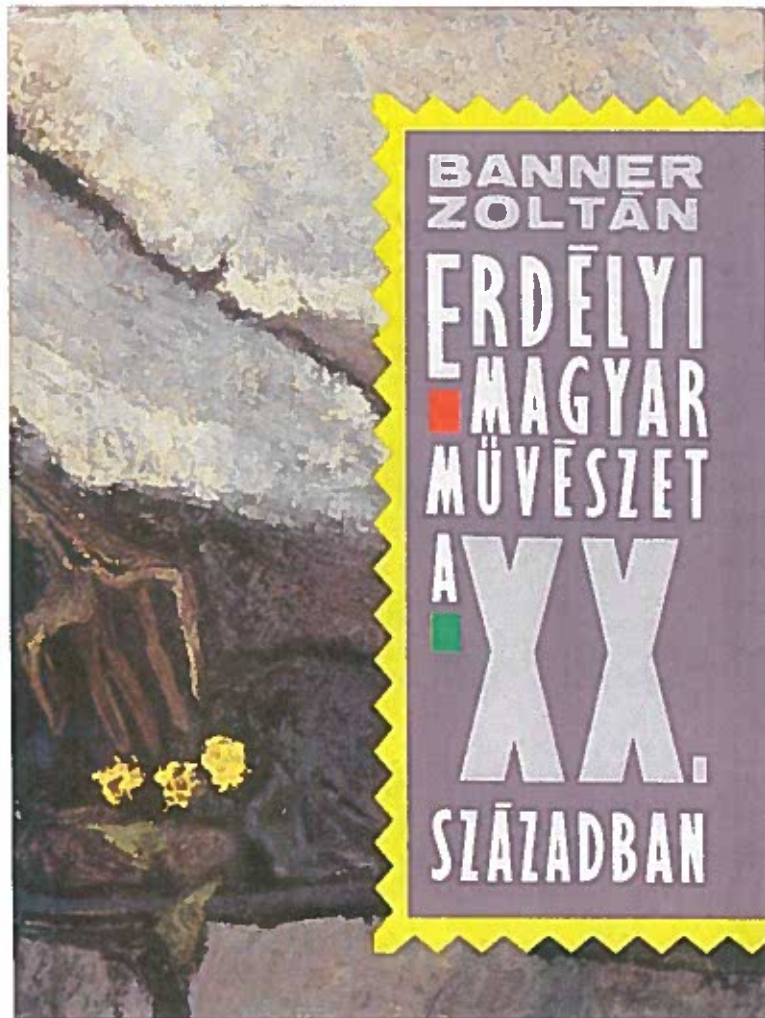
<http://www.nagybanya-art.ro/main.php?l=hu&m=2&sm=3>

http://erdelyimuzeumfolyoirat.adatbank.transindex.ro/pdf/013Muradin%20Jeno_A%20nagybanyai%20Hollosty-iskola%20nevsorai.pdf

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III/1. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja (forrás: Wikipédia, Nagybányai művésztelep)

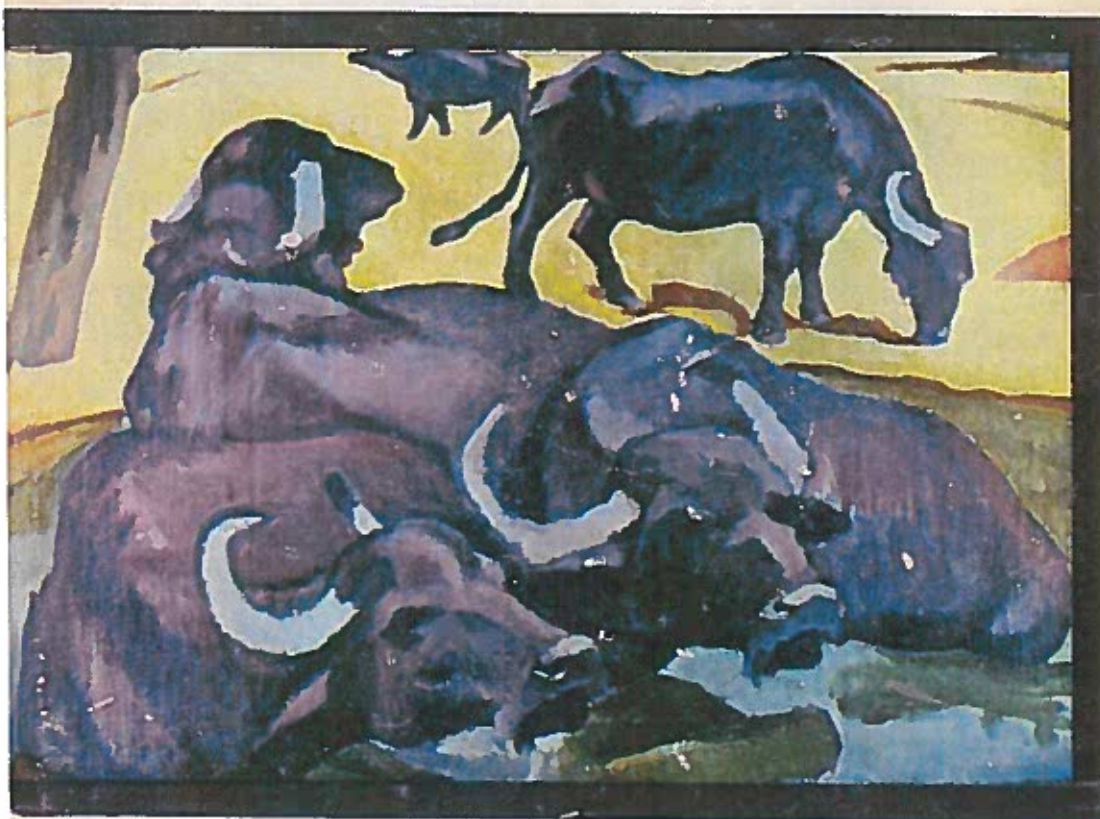
01. Banner Zoltán: Erdély magyar művészet a XX. Században

Murádin Jenő
A Ferenczy család
Erdélyben
Kriterion

02. Murádin Jenő: A Ferenczy család Erdélyben

Borghida István
Ziffer
Sándor
Kriterion

03. Borghida István: Ziffer Sándor

04. 05. A nagybányai festőiskola

III/2 MELLÉKLETEK

A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

- **Hegedüs Csilla, az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság elnökének felterjesztő levele (csatolmányban)**
- **Hegedüs Csilla, az RMDSZ kultúráért felelős ügyvezető alelnökének támogató levele (csatolmányban)**
- **Az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság határozata A nagybányai művésztelep és festőiskola Erdélyi Magyar Értéktárba (Erdélyi Nemzetresz Értéktár) történő felvételéről**
- **Ágopcsa Mariann, művészettörténeti közíró támogató levele**

• **Szakmai ajánlás**

Alulírott Ágopcsa Marianna, művészettörténeti közíró, nyugalmazott újságíró, kiemelt kultúrtörténeti értéknek tartom a Nagybányai Művésztelep, Festőiskola tevékenységét, annak helyi és a határokon jóval túlmutató jelentőségét. Meggyőződésem, hogy ennek a bátor, egyedülálló kezdeményezésnek máig van kisugárzása és legszebb reményeim szerint még hosszú időn keresztül lesz. Úgy gondolom, hogy ott a helye a kiemelt jelentőségű, hosszú távú megőrzésre érdemes kulturális értékeink között, ezért meggyőződéssel, határozottan támogatom az Erdélyi Magyar Értéktárba való felvételét.

Szatmárnémeti, 2015. december 15.

Ágopcsa Marianna

III/3.

MELLÉKLET

- III.3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Nyilatkozom,

hogy a javaslatához csatolt fényképek közül a javaslatban szereplő termékeket bemutató, III. 1. sz. mellékletben szereplő fényképek a szerző, Muhi Sándor tulajdonát képezik, és hozzájárulok a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, illetve a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet szerinti felhasználásukhoz.

Szatmárnémeti, 2015. december 14.

Muhi Sándor
Az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság tagja

Muhi Sándor felterjesztő kiegészítése a javaslatához, hiánypótlás bekérését követően:

Könnyen áttekinthető összkepet A nagybányai művésztelep története (<http://www.hung-art.hu/vezetes/nagybany/> című összeállításból kaphatunk, az alábbiakban ebből idézek néhány részletet:

„1896 májusában érkezett meg Erdélybe Hollósy vezetésével a müncheni szabadiskolában tanuló és a mester baráti köréhez tartozó művészek csoportja. Az első nyáron a város által biztosított alkalmi helyszínen dolgoztak. Meg kellett szokniuk az erős fényt, a nap mozgása miatt a természetben szerzett benyomások gyors rögzítését. Ferenczy Károlynak a Hegyi beszéd és Glatz Oszkárnak az Est a havason című képe például szemléletesen adja vissza a vidék jellegzetes hangulatát.

Fontos állomást jelentett a művésztelep életében a "Hét" című lap szerkesztőjétől kapott közös megbízás. Kiss József ugyanis már 1896-ban meglátogatta a kolóniát, hogy válogatott költeményeinek díszkiadásához illusztrátorokat keressen. A könyvet díszítő több mint hatvan grafika és festmény legnagyobb része zsánerkép. Többek között ekkor készült Hollósy Simon Mögöttem semmi előttem semmi, Ferenczy Károly Daphnis és Chloé és Iványi Grünwald Béla Holdfelkelte című alkotása.

A nagybányaiak 1897-ben mutatkoztak be először a régi Múcsarnok (ma Képzőművészeti Főiskola) termeiben. A kiállított munkák a természetben való festés egyre magabiztosabb és felszabadultabb élményéről, a Kiss József-illusztrációk pedig a kortárs európai tendenciák beható ismeretéről tanúskodtak. A kritikusok egy része (Bródy Sándor, Lyka Károly) rajongó lelkesedéssel számolt be a tárlatról.

A kiállítás sikere megerősítette a művészeket abban a szándékukban, hogy a nyári művésztelepet az alkotómunka rendszeres helyszínévé nevezzék ki. Az elkerülhetetlen belső viták és személyi ellentétek ellenére Nagybányát már egy-két éven belül a magyar művészeti élet nélkülözhetetlen összetevőjeként emlegették. De fokozatosan Ferenczy Károly stílusa és személyisége vált meghatározóvá, így Hollósy 1901 után a Felső-Tisza menti Técsőre vitte nyári gyakorlatra müncheni szabadiskoláját. A nagybányai iskola szerkezete ezután átalakult. Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla és Ferenczy Károly 1902-ben megnyitotta a Nagybányai Szabad Festőiskolát. Az intézmény megnevezése azt rejti magában, hogy a művésztelepen való tanulást nem kötötték semmilyen előzetes művészeti tanulmányhoz. A vezetők nyaranta felváltva korrigáltak. 1906-tól Réti és Thorma vette át a vezetést.”

„A legtöbb nagybányai festő kezdettől fogva Ferenczy Károly után igazodott, anélkül hogy az ő művészi tudatosságát és felkészültségét elérte volna. Az általa képviselt színvonalat megközelíteni leginkább Iványi Grünwald Bélának sikerült.

Iványi Grünwald Münchenben még a Hollósy kör szellemében gyöngyház-szürkés tónusokkal megoldott, a kortárs naturalista irodalom által ihletett témákat dolgozott fel. Hogy mennyire hatott művészi eszközeire Nagybánya légköre azt a bajor fővárosban elkezdett, de már Erdélyben befejezett Isten kardjának második feldolgozása érzékelteti a legszemléletesebben. Ezen a képen ugyanis sikerült a napfény lila-zöld-sárga párját megörökítenie, amely a nyári vihar elvonultával vibrál a felhőkön.

1902-től a hivatalosan is megalakuló Nagybányai Szabad Festőiskola tanáráként dolgozott. Emellett a történelmi festészet megújításával is próbálkozott: Bércek között. Ezeken a képein azonban a nagybányai táj nem csupán a jelmez alakok háttéréként szolgált. A természet és a belehelyezett napfényben fürdő figurák szerves együttest alkotnak, egyenlő rangú képi elemeknek számítanak.

1903-ban Ferenczyhez hasonlóan a sugárzó napfény színeket átalakító hatásával kezdett el foglalkozni. Apró ecsetvonásokkal ragadta meg a felületeket megmozgató, megbontó vibráló hatást keltő fényt: Tavaszí kirándulás, Itatás, Ruhaszáritás.

Néhány évvel később nagy, egyenlő, majdnem dekoratív síkokat festett: Nagybányai táj a Gutinnal. Körülötte csoportosultak később a "neósok", azok a fiatalok, akik a kikristályosodott nagybányai

művészetfelfogáson túl, a nyugat-Európában hódító modernebb elképzelések iránt is fogékonyak voltak. 1907 után elhagyta Nagybányát, majd 1911-ben a kecskeméti művésztelep vezetője lett.

A nagybányaiak müncheni és párizsi baráti köréhez tarozó Csók István csak átmenetileg csatlakozott a nagybányaiakhoz. A historizáló naturalizmus, a szecesszió, a napfényben fürdő plein-air és a misztikus szimbolizmus között ingadozó festészete több szállal is kötődik a nagybányai szellemiséghez. A művésztelepen töltött három nyár (1897 és 1900 között járt ott) nem gyakorolt közvetlen hatást stílusára, de annál inkább kihatott a későbbi képein alkalmazott festői megoldásokra.”

„1906 körül a korábban a művésztelepen tanuló fiatalok önálló stílus (egy fajta neoimpresszionizmus) igényével jelentkezve megkérdőjelezték a nagybányai természetfelfogás általános érvényűségét. A "neós" művészek tették meg az első lépést a természetelvű festészettől való eltávolodásra, majd elszakadásra, amely aztán több lépcsőben a geometrikus illetve a lírai absztrakt festészet kibontakozásához vezetett.

Czóbel Béla Párizsban, fauve hatásra, fauve stílusban festett képei robbantják ki 1906-ban a kisebb művészeti forradalmat a művésztelepen. De a neós stílus minden valószínűség szerint már 1904-1905 között kezdett érlelődni Nagybányán. Erről tanúskodnak Maticska Jenő képei nagy határozott foltokban komponált színtelületeikkel: Fagy, Zazar partján. Czóbel ragyogó, életerős, színes képei csak betetőzték, kihozták a lassan bontakozó változásokat: Festők a szabadban, Ülő férfi.

Újszerű szemléletükben akkor mentek legmesszebbre amikor kicsit eltávolodtak a nagybányai környezetüktől, amely nyilvánvalóan visszafogta őket. A szobabelsők, műteremsarkok, néhány zsánerképük és az arkádiai hangulatú aktos csoportképek szakadtak el leginkább a tradicionális természetelvű felfogástól, hogy a fauvistákhoz, kubistákhoz vagy akár a szimbolista felfogáshoz közeledve valóban újat nyújtsanak.

A "neós" életérzés legtisztábban az enteriőrök ábrázolásában érvényesült: Czóbel Béla Kislány az ágy előtt, Ülő férfi, Perlrott Csaba Vilmos Csendélet, Ziffer Sándor arc képe, Bornemisza Géza Csendélet. Ezek az alkotások elsősorban színvilágukban és formarendszerükben hoztak újat. De ez csak a nagybányai viszonylatok között jelentett forradalmi újdonságot. Nem merült fel bennük a körülöttük levő világ megváltoztatásának igénye, nem érezték át ennek szükségszerűségét. Belső békéjük, környezetükkel való harmonikus viszonyuk tette lehetővé a kiegyensúlyozott kompozíciók születését, ugyanakkor lehatárolta további fejlődésüket, kibontakozásukat. Európai kortársaik belső feszültségtől gyötört képeivel szemben, ők állóképekben tükrözték a világot Ennek a stílusnak a jellegzetesen megformált műve Tihanyi Lajos Nagybányai utcarészlet című, erős, tiszta színfoltokból komponált, kanyargós, dekoratív, hangsúlyozott fekete körvonalakból kialakuló képe. A nyugodt, zárt, tökéletesen statikus kép árasztja magából a művész lényét, még az ő közvetlen jelenléte nélkül is. Tihanyi képeit később, az első világháború éveiben ennél erősebb feszültség jellemezte. De a neós időszakban sem az ő, sem a társai számára nem jött még el ennek az ideje.”

A háború következtében többen eltávoztak a művésztelepről, elköltöztek a városból és sokan a háború befejeztével sem tértek már vissza. Akik ott maradtak, azoknak ki kellett dolgozniuk egy hatékony módszert, arra hogy kisebbségi sorsban is fenntarthassák a művésztelepet és a festőiskolát. Thorma János, az egyetlen Nagybányán maradt kolóniavezető, 1919 tavaszán megnyitotta az iskolát, egyelőre hét növendékkel. Emellett úgy döntött, hogy befogadja nyári gyakorlatra a Bukaresti Szépművészeti Akadémia növendékeit. Így júliusban mintegy harminc diák érkezett a fővárosból, valamint Iași-ból és Chișinăuból. Velük együtt az év végi kimutatások már negyvennyolc diákot tartottak számon így az iskola újból működőképpé vált.

A bukaresti főiskolásokkal való kapcsolatnak abban rejlik az igazi jelentősége, hogy sok évig biztosította az intézmény zavartalan fönntartását, mivel a román diákok oktatása az erkölcsi elismerést és a szükséges jóindulatot biztosította az egész intézmény számára. Abban hogy a dolgok ilyen szerencsésen alakultak fontos szerepe volt a helyi értelmiségi városi vezető rétegnek is, amely megőrzött egy fajta büszkeséget Nagybánya nevezetessége, a festőiskola iránt.

Emellett a kolónia felélesztésére irányuló próbálkozásainak keretében, Thorma Jánosnak 1924 sikerült a román hatóságokkal is elfogadtatnia a Nagybányai Festők Társasága (NFT) alapszabályzatát. Ez az intézkedés tulajdonképpen gyakorlati és jogi biztosítékaul szolgált a közösség szervezeti önállóságának.

Ezekkel a törekvésekkel összhangban, Thorma pedagógiai módszereivel a klasszikus nagybányai hagyományok folyamatosságát kívánta biztosítani. Egy fajta főiskolai-akadémiai képzést szeretett volna nyújtani diákjainak. A jelentkezők minden kötöttség nélkül beiratkozhattak. Felvételi vizsga nem volt. Elméleti képzés nem volt és diplomát sem adtak növendékeinek. Az oktatás kifejezetten gyakorlati jellegű volt. Thorma rendkívül fontosnak tartotta a pontos, alapos, biztos rajztudást. Az élő emberi test anatómiai tökélyű ábrázolását, a helyes tájkivágás szabályainak elsajátítását tekintette alapvetően fontosnak. Oktatómunkájában hasznosította Székely Bertalan tanításait, saját müncheni és párizsi tapasztalatait és a kolónián meghonosodott hagyományokat. Emberi és etikai szempontból is alapvetőnek érezte a külső természet és az ember lelke között fennálló kapcsolat minél őszintébb és mélyebb átérzését, a természet bensőséges szeretettel való tanulmányozását. Ez a művészetelméleti tételként is megfogalmazott elv irányította korrektúráit egész életében. Panteisztikus művészetszemléletébe növendékeit is szeretete volna beavatni. Arra biztatta őket, hogy minél hűségesebben, a tónusos ábrázolás adta lehetőségeket a végsőkéig kihasználva igyekezzenek visszaadnia környezetük színességét, a természet ragyogó pompáját.

Thorma János először 1925-ben, szervezetének gyengülése miatt vette fontolóra, hogy lemondjon a szabadiskolai tanárságról. Ugyanakkor szüksége lett volna olyan tanárok bevonására, akik folytatói lehetnének a kolónián annak a művészetpedagógiai munkának, ami mindig is meghatározta Nagybánya szellemiségét. Ezért 1926-ban Thorma mellett két másik tanár: Mikola András és Krizsán János korrigált az iskolában. A kísérlet azonban kudarcot vallott, mivel Mikola hamarosan lemondott, Krizsánt pedig a román növendékek fogadták bizalmatlanul. Szeptembertől Krizsán János mellett Ziffer Sándor és Ferenczy Valér vállalta közösen a tanítást. Nemsokára azonban mindhárman lemondtak, mivel Thorma ragaszkodott az egyébként igazán megérdemelt pozícióihoz, meg akarta őrizni egyszemélyi vezetését és szuverenitását az iskola fölött.

A bonyolult és egyre kínosabbá váló szituáció végül úgy oldódott meg, hogy Thorma lemondott az NFT (Nagybányai Festők Társasága) elnöki tisztségéről, majd Réti Istvánnal ketten elhatározták az iskola megszüntetését. 1927 szeptemberében egy ilyen értelmű nyilatkozatot tesznek közzé: "A fiatal erők kezdjenek új fejezetet - írják -, ha tetszik, új iskolát, új név alatt..."

Ezután Mikola Andrást lett az NFT elnöke. Szintén őt bízták meg az iskola vezetésével, de segítségül két művésztársat rendeltek mellé Krizsán János és Börtsök Samu személyében. Mikola energikusan látott hozzá a szervezéshez. Már 1927 szeptemberében Nagybányai Szépművészeti Főiskola néven újjáalakult az intézmény. Ziffer lemondása és Börtsök betegségére való tekintettel tulajdonképpen Mikolára és Krizsánra hárult a festőiskola tényleges fönntartása.

Mikola András párizsi tanulóévek után telepedett le Nagybányán. Művészete eleinte még magán viselte a francia fővárosban tapasztaltak, főképpen Cézanne, hatását: Önarckép. De később eltávolodott a merészebb festői irányzatoktól. Tulajdonképpen a művésztelep kolorisztikus törekvéseit erősítette munkásságával: Zazar-part, Nagybányai táj. Korrigálás közben az erős fény-árnyék hatásokra alapozott. Elve az volt, hogy egy tanár ne rajzolni tanítson, hanem látni.

1932-ben Ziffer Sándor vette át a csoport irányítását. Ebben az időszakban a német expresszionizmus hatására kékek és zöldek egymásba átmenő árnyalatai határozták meg a mester képeit. Jól felépített, összegző, dekoratív tájképeket készít ekkor: Vízimalom, A Morgó hegy, Tavasz a patak partján, Nagybányai táj, Zazar part a régi malomnál. A tanulás rendjét megváltoztatta. Modellt fogadtak föl, a mester hetente kétszer járt korrigálni. Ő is lelkesen üdvözölte a fiatalok avantgárd érdeklődését, de nem osztotta politikai meggyőződéseiket.

A román fasiszta szervezet, a vasgárda fellépése a kulturális intézmények működésének nem túlságosan kedvező körülményeket teremtett. Ennek következményeként 1935. szeptember 2.-án Nagybánya időszaki városvezető bizottsága az iskola és a kolónia teljes vagyonának átvételéről határozott. A városvezetés kimondta, hogy saját kezelésbe veszi a festőiskola és a művésztelep irányítását és bizottságot szerveztek egy új működési szabályzat kidolgozására. Felmondtak a műtermek minden bérlőjének és megvontak minden eddigi kedvezményt.

A festőiskola tanárai kénytelenek voltak megszüntetni az irányításuk alatt működő iskolát, de tiltakozásukat a városvezető bizottság tudomására hozták, majd két felsőbb törvényszéki szervhez folyamodtak, megfellebbezván a kisajátítást. Az NFT a kolozsvári felülvizsgálati fórumon a pert meg is nyerte. Természetesen az elégtétel csupán erkölcsi lehetett, a kisajátított vagyon visszaigénylésére nem volt lehetőség.

A körülmények kényszerítő hatásának engedve 1937 júliusában a kolónia vezetői a Nagybányai Festők Társaságának feloszlását határozták el.

Az új iskolát Gherghe Manu gimnáziumi rajztanár vette át és a tanári munka végzésére Ziffer Sándort kérték föl. Az addigi jogfolytonosság megszüntetése és az új adminisztráció véglegesen válságba sodorta az iskolát. Mind a tanárok, mind a diákok elszakadtak az európai művészet egyetemese áramától.

A következő években még néhány tétova kísérlet történt az iskola megmentésére: 1937-ben esti tanfolyamokat szerveztek, majd a frissen megalakult Képzőművészek Egyesülete vette át az iskolát.

A bécsi döntés után a művésztelep épületeit egy időre kaszárnának foglalták le. Ez után az időszak után, pedig újra Mikola András és Krizsán János vezette az iskolát. A kevés fennmaradt dokumentum az iskola pangására utal. Tétre alig egy-két növendék maradt itt. Nyáron a budapesti Képzőművészeti Főiskola ösztöndíjasai és a Nagybánya iránti nosztalgia miatt idelátogatók javítottak a statisztikán.

Nagyon hamar, már 1945 januárjának végén megnyílt az első háború utáni kiállítás (Nagybányai Képzőművészek Szakszervezetének I. kiállítása). Bár Olejnik Janka "Sztálinjának" és Agricola Lídia "Leninjának" is helyet kellett juttatni, a kiállított alkotások zöme a korábbi nagybányai törekvéseket reprezentálta. A kiállító művészek közt megtalálhatjuk az idősebb mestereket: Ziffer Sándort, Mikola Andrást, Pásztk Jenőt, Kádár Gézát, Balla Bélát és a fiatalabb generáció képviselőit: Balla Józsefet, Szilárd Ivánt is. A háború végén elhunyt Klein József és Katz Márton munkái is helyet kaptak itt.

1946-ban öttagú bizottság alakult a művésztelep épületeinek rendbehozatalára és az iskola újraindításának megszervezésére. Egész nyáron folytak a munkák, és ősszel végre újraindul az oktatói munka, ezúttal Agricola Lídia, Vida Géza és Petre Abrudan vezetésével.

"A román Népköztársaság új képzőművészetének kiállítása" címmel 1949-ben Budapesten is nagyszabású válogatást mutattak be az előző évben Bukarestben szerepelt festők és szobrászok anyagából. A katalógus olyan fontos alkotóhelyszíneként említette Nagybányát, ahol a Képzőművészeti Főiskolán tanuló diákok a bányamunka realitásából és a bányászok életéből meríthettek ihletet. A kiállításon az elvárt tematikán belül (a kor hősei: történelmi figurák, parasztok, ipari munkások) valóban sok bányásképet mutattak be. Emellett viszont találkozhatott a közönség a hagyományos nagybányai értékrendszert képviselő alkotásokkal is: Agricola Lídia "Önarckép", Ziffer Sándor: Önarckép, Balla Béla: Nagybányai hegyek, Vida Géza: Avasvidéki tánc.

A korban egyre jobban terjedő internacionalista ideológia összemosza az egyes nemzetek eltérő fejlődési ritmussal rendelkező kultúráinak sajátosságait. Például ugyanazok az állandó képtípusok tűntek fel a különböző tárlatokon. A nagybányai művésztelepet is befolyásolta a korszak uralkodó ideológiája, mely a képzőművészetnek csupán illusztratív szerepet juttatott. A tájélmény átalakult, mivel egyre erősebb hangsúlyt kaptak az ipari motívumok.

A hatvanas évektől a szocreál ideológia szorítása valamennyire enyhült ugyan, de ezzel párhuzamosan felerősödött a magyar nemzeti kultúra beolvadását szorgalmazó politikai irányvonal. Ennek ellenére a nagy öregek, Mikola András, Ziffer Sándor, Nagy Oszkár tovább dolgoztak.

Nagy Oszkár nem a naturalista látványfestészet érdekelte, hanem inkább a nagybányai neós hagyományt követte. A húszas évek közepétől teljesedett ki stílusa. Homogén, dekoratív festékfoltokból építkezett. Ezek a színfoltok néha leszakadtak a formáról és önálló életet éltek és Nagy Oszkár eljutott a nonfigurativitás határáig: Téli utca, Távolbanéző, Felsőbányai házak, Felsőbányai házak télen.

Ezekben az években került sor egy újabb generációváltásra is. Véső Ágoston, Dudás Gyula, Walter Frigyes, Kozma István a kolozsvári főiskoláról kerültek Nagybányára és tudatosan vállalták az itteni örökséget. Teljesen egyéni hangot képviselt ebben a körben Balla József bizarr, szürreális világképével.

ERDÉLYI ÉRTÉKTÁR

NYILATKOZAT

Alulírott Hegedüs Csilla, az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság elnöke, ezennel felterjesztem és támogatom **A nagybányai művésztelep és festőiskola** jelölését a Magyar Értéktárba, mint a magyar nemzet kiemelkedő értékét.

Hegedüs Csilla

az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság elnöke

Kolozsvár, 2016. július 6.

ERDÉLYI ÉRTÉKTÁR

HATÁROZAT

A 10 taggal rendelkező Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság 2015. december 10-én tartott ülésén, a Bizottság hét tagjának jelenlétében (Márton István, a Székely Termék Mezőgazdasági Szövetkezet képviselőjének hiányában, aki elektronikus úton adta le szavazatát), az ülés III. napirendi pontjaként megvitatta A nagybányai művésztelep és festőiskola, az Erdélyi Magyar Értéktárba történő felterjesztését. A javaslatot benyújtó szervezet a **Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége**. A javaslatot összeállította **Muhi Sándor**.

A Bizottság tagjainak egyhangú szavazata alapján, az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság döntése a következő:

A nagybányai művésztelep és festőiskola a továbbiakban az Erdélyi Magyar Értéktár részét képezi.

Megjegyzés: az Erdélyi Magyar Értéktár azonos az Erdélyi Nemzetrészt Értéktárral.

Hegedüs Csilla

az Erdélyi Magyar Értéktár Bizottság elnöke

Kolozsvár, 2015. december 10.

